

NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA V ŠKOLE AKO ROZVOJ NÁBOŽENSKÝCH KOMPETENCIÍ

Tibor Reimer

Skrátený text. (Celý text na www.dkuspis.sk)

Požiadavka orientovať vyučovanie na rozvoj kompetencií sa začala vynárať iba v posledných rokoch. Jedným z dôležitých dôvodov na to boli predovšetkým neuspokojivé výsledky žiakov v medzinárodných meraniach. S tým bola následne spojená reforma vyučovania a vzdelávania a tvorba národných štandardov vzdelávania. Štandardy vzdelávania definujú všeobecné ciele a taktiež určujú, ktoré kompetencie si žiaci potrebujú osvojiť na jednotlivých stupňoch vzdelávania. Vyučovanie orientované na osvojenie si kompetencií sa stalo akousi paradigmou, „meta-štruktúrou“ akejkolvek obnovy vyučovania: každý vyučovaci predmet – a teda aj náboženská výchova – sa potrebovala konfrontovať s úlohou teoreticky a prakticky pomenovať a zdôvodniť orientáciu na rozvoj a osvojenie si kompetencií.

Vyučovanie orientované na kompetencie je forma organizovania výchovno-vzdelávacieho procesu, ktorej výsledkom a teda i cieľom je rozvíjať zručnosti žiakov. Realizuje didaktický princíp orientácie na žiaka a zároveň zabezpečuje vzdelávanie, ktoré sa buduje postupne. Franz E. Weinert definuje pojem kompetencie ako naučiteľné kognitívne vedomosti a schopnosti na riešenie špecifických problémov, a s tým spojené motivačné, volitívne a sociálne zručnosti. Napokon nadobudnuté riešenie problémov úspešne a zodpovedne použiť v rôznych situáciách.

Pracovná skupina, ktorá v roku 2017 vznikla pri Katolíckom pedagogickom a katechetickom centre (KPKC) a má za úlohu revidovať aktuálny inovovaný štátny vzdelávaci program katolíckeho náboženstva/katolíckej náboženskej výchovy na Slovensku, predkladá v súčasnosti inovatívny model katolíckeho vyučovania náboženstva. Model je orientovaný na rozvoj náboženských kompetencií. Vychádzame zo skutočnosti, že aj súčasný inovovaný štátny vzdelávaci program na Slovensku zahŕňa predmetové kompetencie vyučovania náboženstva na školách. Zdôrazňuje, že vyučovaci predmet NAB/NAV sa cieľmi spolupodieľa na utváraní a rozvíjaní kľúčových kompetencií, pričom odlišuje medzi kľúčovými a predmetovými kompetenciami. Avšak bez toho, aby ich presnejšie definoval. Inovatívny model katolíckeho vyučovania náboženstva vychádza zo základného pojmu „náboženskej kompetencie“ Ulricha Hemela, ktorý chápeme ako naučiteľnú schopnosť zodpovedného vzťahu k vlastnej viere, k viere alebo náboženstvu iných, a v rôznych dimenziách v priebehu celého života.

Inovatívny model katolíckeho vyučovania náboženstva sa konkretizuje v kompetenčnom modeli, ktorý špecifikuje **obsahy vyučovania** (obsahové oblasti) a **procesuálne kompetencie**.

Model obsahuje **tematické obsahy**, ktoré pomenávajú ústredné obsahy katolíckej viery:

- *Boh a človek*: Vyučovanie náboženstva reflektuje základné otázky o zmysle života a o Bohu, oboznamuje so základnými prejavmi viery a náboženstva, poskytuje možnosť chápať rôzne vierovyznania a pochopiť základy vlastnej katolíckej viery ohľadom Boha, ktorý stvoril svet i človeka.
- *Ježiš Kristus*: vyučovanie náboženstva uschopňuje žiakov poznať a otvoriť sa blahozvesti o živote, účinkovania, smrti a zmŕtvychvstania Ježiša Krista a vytvoriť si aj osobný vzťah k Ježišovi.
- *Sväté Písmo*: vyučovanie náboženstva otvára žiakom prístup k pochopeniu Božieho slova v biblických tradíciách, uvedomeniu si jeho oslobodzujúcej sily a významu pre vlastný život a k porozumeniu Biblie pomocou rôznych foriem prístupu.
- *Cirkve a sviatosti*: vyučovanie náboženstva pozýva ku stretnutiu s veriacimi kresťanmi v Cirkvi a farskom spoločenstve, chápe univerzálnosť Cirkvi i jej spásnosné poslanie poskytovať vo sviatostiach znaky spásy pre každého veriaceho človeka.
- *Kresťanský život*: vyučovanie náboženstva ponúka žiakom priestor zaoberať sa konkrétnymi formami osobného i spoločného prežívania viery, poskytuje kritéria pre etické konanie

a správanie sa človeka, motivuje k zodpovednému angažovaniu sa pre spravodlivosť, mier a starostlivosť o stvorenie a prispieva k výchove k hodnotám.

Okrem obsahových oblastí model pomenúva kompetencie, ktoré sú procesuálneho charakteru.

Procesuálne kompetencie umožňujú rozvoj osobnej schopnosti náboženskej orientácie a nachádzania zmyslu vlastného života: vnímať, spoznávať, komunikovať, rozhodnúť sa, nasledovať:

- *Vnímať*: znamená zmyslami uchopiť svet okolo nás. Žiaci si uvedomujú a otvárajú sa tomu, čo sa deje okolo, čo ich osloví a sa ich dotkne. Schopnosť vnímať je základným východiskom i cieľom náboženskej výchovy.
- *Poznávať*: poznávaním dáme význam a zmysel tomu, čo získavame zmyslami. Vzniká tak živé poznanie. Spoznávať znamená vedieť chápať informácie ako aj obrazové a symbolické formy prejavu a vytvoriť súvis medzi náboženskými skutočnosťami a vlastným životom.
- *Komunikovať*: uschopňovať žiakov s rešpektom a úctou viesť dialóg. Žiaci vedia vyjadriť to, čo cítia a myslia, čo zažili a sa naučili, a vedia to šíriť ďalej. Takto si utvrdzujú, korigujú a rozširujú svoje vlastné predstavy. Formujú svoj vzťah ku náboženským obsahom, ale aj k vlastným postojom a názorom, a rozvíjajú svoju schopnosť nábožensky sa vyjadriť.
- *Rozhodnúť sa*: týka sa schopnosti posúdiť veci na základe hodnotiacej konfrontácii. Nové skúsenosti a poznatky pobádajú žiakov prehĺbiť, rozšíriť si alebo i posunúť svoj vlastný horizont. Žiaci sa učia získať svoj pohľad na základe uvažovania a kritického myslenia, ako i schopnosti urobiť vlastné rozhodnutia. Schopnosť posúdiť veci sa stáva základom náboženského rozhodovania.
- *Nasledovať*: na základe poznania a schopností si žiak vytvára vlastné presvedčenie v zmysle schopnosti mať účasť na náboženských úkonoch a rozhodnúť sa pre zodpovedné konanie voči sebe i voči druhým. Účasť a konanie vyjadruje schopnosť vnímať svoj život ako nasledovanie životného štýlu. Žiaci sú schopní a ochotní zapájať sa do spoločenského, sociálneho a cirkevného života.

Obsahové oblasti prepojené s procesuálnymi kompetenciami umožňujú získať a rozvíjať náboženské kompetencie. Pritom je dôležité si uvedomiť, že náboženské kompetencie sú vždy získané v spojení s obsahom. Učenie chápeme ako proces, počas ktorého samotní žiaci rozvíjajú, rozširujú a reštrukturalizujú svoje vedomosti a prostredníctvom nich získavajú náboženské kompetencie. Náboženské vedomosti sú včlenené do kontextu každodenného života a zasahujú viacero dimenzií žiakov. Poznanie vyžaduje nielen pochopenie a prehĺbenie, ale aj uplatnenie v osobnom živote. Rámcový vzdelávací program chce odovzdať odborné znalosti, ktoré žiaci vedia prepojiť a aplikovať do vlastného života. Školské vyučovanie náboženstva je teda špecifický priestor, kde sa náboženské kompetencie môžu rozvíjať. Náboženské kompetencie sa dajú naučiť a týkajú sa všetkých dimenzií žiaka. Rozvoj náboženských kompetencií má svoje etapy a svoje privilegované miesta a ich rozvíjaním pomáhame žiakovi objaviť nielen svoju religiozitu, ale aj svoju osobnú vieru a žiť ju. To sú hodnoty, ktoré sa aj v súčasnosti ukazujú ako nevyhnutné a nezastupiteľné.